

Luonnonvarakeskus

9.3.2020

Eduskunta

Maa- ja metsätalousvaliokunta

MmV@eduskunta.fi

Viite: U 2/2020 vp Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamiseksi ja 14.1.2020 annettu muutettu ehdotus Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa, koheesiorahastoa ja Euroopan meri- ja kalatalousrahastoa koskevista yleisistä säännöksistä ja rahoitussäännöistä sekä turvapaikka- ja maahanmuuttorahastoa, sisäisen turvallisuuden rahastoa ja rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitusvälinettä koskevista rahoitussäännöistä (oikeudenmukaisen siirtymän rahasto).

Asiantuntijakuuleminen Maa- ja metsätalousvaliokunta tiistai 10.3.2020 klo 10.00.

Asiantuntijalausunnon esittäjä: Luonnonvarakeskus (Luke), Latokartanonkaari 9, Helsinki

1 Tausta

Komissio on antanut muutetun ehdotuksen mm Euroopan aluekehitysrahastoa, Euroopan sosiaalirahasto plussaa ja koheesiorahastoa koskevista säännöksistä, joilla muutoksilla siirretään resursseja uuteen oikeudenmukaisen siirtymän rahastoon.

Ehdotuksen toteutuessa Suomi voi saada 165 MEUR oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta, mutta ehtona on, että rahastoon siirretään lisäksi rahoitusta EAKR:stä ja ESR:stä noin 240 MEUR. Uusi rahasto tulee osaksi rakennerahasto-ohjelmaa, ja siinä tulee olemaan samat toimenpiteet ja indikaattorit kuin rakennerahastoissa. Rahoitus on rajattu koskemaan hiilineutraalisuuteen siirtymistä ja se kohdennetaan alueille ja kohteisiin, jotka tulevat taloudellisesti kärsimään fossiilitalouden alasajosta ja siirtymisestä kohti kierto- ja uusiutuvien materiaalien taloutta. Rahasto on suunnattu runsaasti kasvihuonekaasupäästöjä aiheuttavan teollisuuden sekä fossiilisista (ml turve) polttoaineista riippuvaisen energiantuotannon siirtymän tukemiseen. Suomessa kohteisiin kuuluisivat alueet, joilla turvetuotannon ja turpeen energiakäytön aluetaloudellinen merkitys suuri. Rahoitus edellyttää päästöintensivisiltä maantieteellisiltä alueilta vähäpäästöiseen tuotantoon siirtymän suunnitelmaa.

Tämä Luonnonvarakeskuksen lausunto koskee esityksen vaikutuksia maa- ja elintarvike sekä metsäsektoriin.

2 Lausunto

Uuden oikeudenmukaisen siirtymän rahaston resurssit muodostetaan osin siirrolla Euroopan aluekehitysrahastosta ja Euroopan sosiaalirahasto plussasta. Näiden rahastojen kehittämistoimenpiteet ovat erittäin tärkeitä Pohjois- ja Itä-Suomen harvaan asutuille, laajoille maaseutualueille. Uuden rahaston tavoitteet ovat kannatettavat, ja pyrkimys monipuolistaa alueiden taloutta on keskeistä. Oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi on kuitenkin esityksen mukaan kohdennettu rahoittamaan vain teollisuutta ja energiatuotannon siirtymää. Suomessa alueilla, joilla runsaat turvevarat ja päästöintensivistä alkutuotanto ja -energiantuotantoa, siirtymä kohti hiilineutraalia tuotantoa edellyttää investointeja myös maankäyttösektorille. Suomen päästöistä noin 8 miljoonaa tonnia hiilidioksidiekvivalenttia syntyy turvepeltojen viljelystä. Turvemaiden viljelyn kehittäminen kohti vähäpäästöisempiä nurmiviljely- ja kosteikkoviljelymenetelmiä vaatii investointeja ja heikkotuottoisten turvemaiden viljelystä luopuminen ja (kosteikko)metsitys vaativat sekä maatalouden tukien uudelleen suuntaamista että investointeja.

Alueellisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta olisi tarpeellista arvioida, missä määrin uuden rahaston toimintamekanismi siirtää varoja maaseudulta kaupunkialueille, ja arvioida tarve kompensoida tämä muutos joko EAKR:n, ESR:n tai CAP-rahaston kautta.

Luonnonvarakeskus katsoo, että oikeudenmukaisen siirtymän rahaston perustamisesta johtuvat alueelliset vaikutukset ja erityisesti vaikutukset maaseudun elinvoimaisuuteen tulisi arvioida. Oikeudenmukaisen siirtymän rahoituksen saamisen edellytys on alueelliset siirtymäsuunnitelmat, joissa tulee tarkastella myös maankäyttösektorin päästöjen ja nielujen kehitystä sekä esittää suunnitelma maa- ja metsätalouden käytössä olevien turvemaiden maaperän päästöjen vähentämistoimista ja niiden rahoituksesta.

Asiantuntijalausunnon valmistelijat: tutkimusprofessorit Raisa Mäkipää ja Hilkka Vihinen.